

Euro's in de collectebus

Auteur(s):

Faber, R.
Hofmans, H.
Kooreman, P.

Studenten respectievelijk hoogleraar micro-economie aan de economische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen. Met dank aan mw. A. Nijborg voor het beschikbaar stellen van de gegevens en aan Willem Boeschoten, Marco Haan en Bert Schoonbeek voor commentaar. p.kooreman@eco.rug.nl

Verschenen in:

ESB, 88e jaargang, nr. 4406, pagina 274, 13 juni 2003

Rubriek:**Trefwoord(en):**

betalen

De vraag of geldillusie daadwerkelijk bestaat, is een empirische kwestie. Liefdadigheid verraadt dat de euro nog niet door eenieder met verstand in het hart is gesloten.

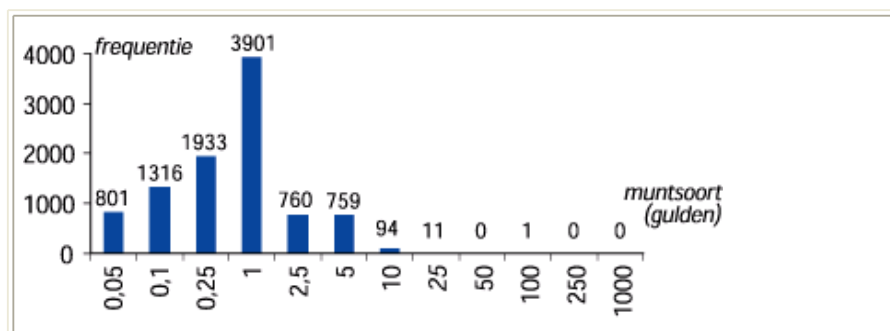
Sinds de introductie van de euro is er de nodige ophef ontstaan over een vermeende sterke stijging van de kosten van levensonderhoud. Veel consumenten zetten vraagtekens bij het officiële inflatiecijfer, dat hooguit de helft is van de inflatie zoals die door hen wordt ervaren¹. Om vast te kunnen stellen of de euro ook los van werkelijke prijsstijgingen heeft geleid tot hogere uitgaven, bijvoorbeeld door onwennigheid met de nieuwe munt, moeten we op zoek gaan naar een context waarin we zeker weten dat de prijzen niet gestegen zijn. In deze bijdrage bekijken we een voorbeeld daarvan: een jaarlijkse huis-aan-huis-collecte voor een charitatieve instelling. De introductie van de euro heeft immers niets veranderd aan de kosten van een gift. Wel zouden donateurs hun gift jaarlijks met het inflatiepercentage moeten laten stijgen om hun reële donatie op peil te houden; de kosten van goederen en diensten die een charitatieve instelling nastreeft stijgen immers ook. Zo'n eventuele inflatiecorrectie door de donateur geschiedt uiteraard geheel op vrijwillige basis.

Groninger liefdadigheid als eurograadmeter

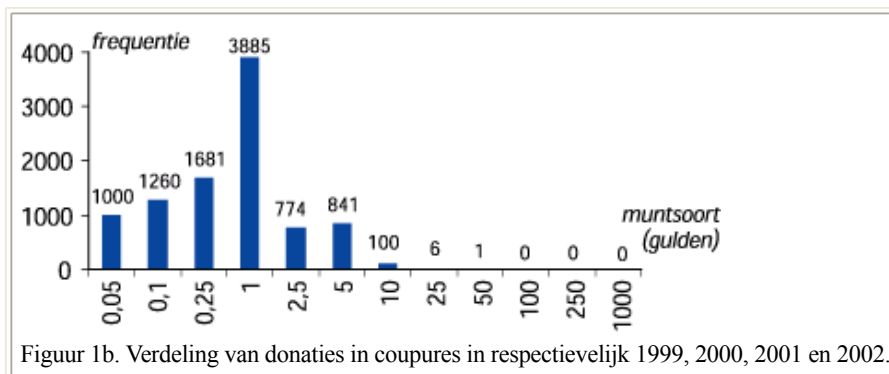
Om een verandering in collecteopbrengsten toe te kunnen schrijven aan de euro is het natuurlijk van belang alle andere factoren die de opbrengsten kunnen beïnvloeden zoveel mogelijk constant te houden. We kiezen daarom voor een analyse van het geefgedrag bij een landelijke collecte in een duidelijk afgebakende populatie van ruim 7500 huishoudens. Het betreft de nationale collecte voor verstandelijk gehandicapten (nkgg) in de plaatsen Haren, Onnen en Noordlaren. De populatie in deze plaatsen is in de geanalyseerde jaren, 1999 tot en met 2002, niet noemenswaardig veranderd en in elk jaar werd in dezelfde periode gecollecteerd, namelijk de derde week van september. Aangenomen mag worden dat de opbrengsten voor de nkgg, in tegenstelling tot die voor andere fondsen, niet gevoelig zijn voor incidentele schokken, zoals rampen of oorlogen.

De euro maakt goedgeefs...

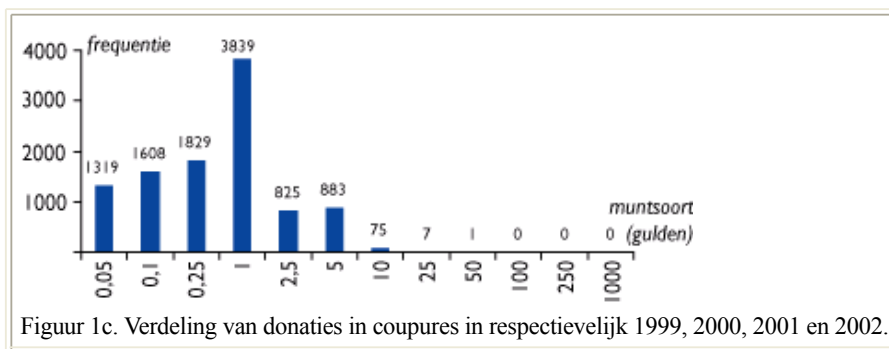
Voor elk jaar is per munt de precieze inhoud van de collectebussen bekend. [tabel 1](#) laat zien dat in 2000 en 2001 de opbrengsten ten opzichte van het voorgaande jaar stegen met respectievelijk 2,2 en 1,3 procent. In 2002, toen de euro zijn intrede had gedaan, waren de inkomsten 11,1 procent hoger dan in 2001, het laatste jaar van de gulden. In de [figuur 1a](#) tot en met [figuur 1b](#) [figuur 1c](#) is te zien dat de frequenties waarin muntsoorten in de collectebussen terechtkwamen voor de invoering van de euro opmerkelijk stabiel waren. De gulden was in alle jaren veruit de meest gegeven munt. Op ruime afstand volgden de munten onder de gulden. Munten en biljetten boven de gulden werden het minst gegeven. Uit [figuur 1d](#) blijkt dat na de invoering van de euro er veel kleinere verschillen zijn in de frequenties waarin de verschillende muntsoorten worden gegeven. Er is niet één populaire munt, maar een groep van drie munten wordt het meest gegeven: de twintig eurocent, de vijftig eurocent en de munt van één euro. De vier munten onder de twintig eurocent worden beduidend minder gegeven, maar echter wel meer dan de munt en biljetten boven de één euro. De gepresenteerde cijfers hebben betrekking op het totaal van de drie plaatsen; de gegevens voor de afzonderlijke plaatsen vertonen eenzelfde beeld.

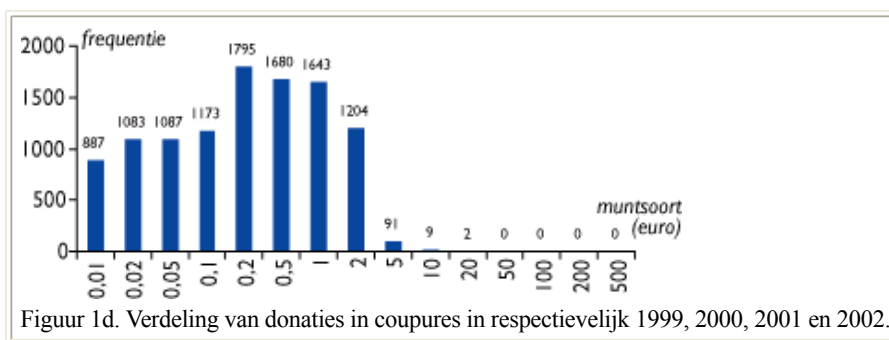
Figuur 1a. Verdeling van donaties in coupures in respectievelijk 1999, 2000, 2001 en 2002.

Figuur 1b. Verdeling van donaties in coupures in respectievelijk 1999, 2000, 2001 en 2002.

Figuur 1c. Verdeling van donaties in coupures in respectievelijk 1999, 2000, 2001 en 2002.

Figuur 1d. Verdeling van donaties in coupures in respectievelijk 1999, 2000, 2001 en 2002.

Tabel 1. Aantallen ingezamelde coupures bij collecteren in guldens en euro's, 1999-2002

aantallen per coupure	guldens	1999	2000	2001	euro's	2002
	0,05	801	1000	1319	0,01	887
	0,1	1316	1260	1608	0,02	1083
	0,25	1933	1681	1829	0,05	1087
	1	3901	3885	3839	0,1	1173
	2,5	760	774	825	0,2	1795
	5	759	841	883	0,5	1680
	10	94	100	75	1	1643
	25	11	6	7	2	1204
	50	0	1	1	5	91
	100	1	0	0	10	9
	250	0	0	0	20	2
	1000	0	0	0	50	0
				100		0
				200		0
				500		0
totaalopbrengst (f)		11.565,9	11.821,25	11.975,5		13.304,39
totaalopbrengst (€)		5248,38	5364,25	5434,24		6037,18
stijging t.o.v. voorgaande jaar (%)		-	2,2	1,3		11,1
inflatie t.o.v. september vorige jaar (%)			2,6	3,7		3,4
opbrengst per huishouden (euro's)	0,69		0,71	0,72		0,80
aantal munten per huishouden	1,27		1,26	1,37		1,41

...echter niet uit altruïsme...

Wat zouden de oorzaken van de hogere collecteopbrengsten kunnen zijn? We kunnen niet helemaal uitsluiten dat de inwoners van de

drie Groningse plaatsen verstandelijk gehandicapten een nóg warmer hart zijn gaan toedragen, maar waarschijnlijk is het niet. Een algemene verklaring is dat consumenten ten prooi zijn gevallen aan muntillusie². De stijging van ruim tien procent in de collecteopbrengsten duidt op een meer specifieke verklaring, namelijk dat mensen de oude guldenbedragen (gemakshalve) delen door 2 in plaats van door 2,2. Daar komt bij dat men voor het geven van de exacte tegenwaarde van bijvoorbeeld één gulden meerdere euromuntstukken nodig heeft. Betaal- en rekengemak kunnen er dus toe leiden dat de gift dan wordt afgerond op één munt van vijftig eurocent. In dat geval zou men misschien verwachten dat het aantal gegeven munten van vijftig eurocent ongeveer gelijk is aan het aantal gegeven munten van één gulden. Bedacht moet echter worden dat de muntfrequenties ook afhangen van het aantal beschikbare munten in de portemonnee. Die aantallen hangen op hun beurt weer af van onder andere de verhoudingen waarmee ze in omloop zijn gebracht. ...maar om niet teveel munten uit te geven. Het aantal munten per gift bedraagt ongeveer 1,33. In 2002 was er een lichte stijging in het muntenaantal ten opzichte van 2001, maar deze stijging was kleiner dan die in 2001 ten opzichte van 2000. Dit suggereert dat mensen niet een bepaald bedrag, maar een bepaald aantal munten geven aan de collectant, waarbij de munten wellicht een willekeurige selectie zijn uit de in de portemonnee aanwezige munten. Door de veelal korte bedenktijd over de omvang van een collectegift en de beperkte implicaties voor het huishoudbudget spelen verklaringen in de sfeer van geldillusie waarschijnlijk een grotere rol dan bij beslissingen waar financieel meer op het spel staat.

Slot

Alhoewel onze gegevens betrekking hebben op een specifieke collecte in een kleine regio, zijn ze illustratief voor het algemene beeld van collecteopbrengsten in 2002. Diverse grote landelijke fondsen die jaarlijks collecteren hebben een stijging in de opbrengsten gemeld die ruim boven het inflatiepercentage uitgaat³.

¹ Zie bijvoorbeeld v. M. Warnaar, Consument wil niet aan euro wennen, ESB, 20 december 2002, blz. 932-934.

² Zie bijvoorbeeld M.M.G. Fase, Muntillusie, ESB, 24 mei 2002, blz. 410-411.

³ Goede doelen varen wel bij 'euro-onwennigheid', Dagblad van het Noorden, 18 oktober 2002.